

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series14.2024.32.03>

УДК 378.091.3:373.5.011.3-051]:78

Степанова Л. П.¹

Дитяча опера як засіб формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки

У статті розглянуто актуальне для сучасної музично-педагогічної освіти питання щодо оновлення змісту диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Проаналізовано наукові дослідження в галузі дитячої опери, яка в сучасному мистецтві виокремилася як самостійний жанр і є одним з ефективних засобів стимулювання школярів до творчої діяльності. На основі узагальнення наукових джерел обґрунтовано доцільність звернення до цього жанру в роботі зі студентами в процесі диригентсько-хорової підготовки для набуття навичок педагогічного спілкування, що дозволить їм успішно здійснювати майбутню професійну діяльність, сприятиме творчій самореалізації. Визначено наукові підходи, окреслено принципи і методи вирішення проблеми формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва засобами дитячої опери як жанру з величезним навчальним, розвивальним і духовно-творчим потенціалом.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва; музичний спектакль; дитяча опера, вокально-хорова діяльність; диригентські уміння; творча взаємодія; педагогічне спілкування; творча самореалізація, художньо-творчі здібності.

Вступ. Актуальність обраної теми зумовлена потребою суспільства в оновленні підходів до професійної підготовки вчителя, здатного до постійного самовдосконалення, творчої самореалізації в навчально-виховній діяльності, творчого вирішення життєвих проблем, які неминуче виникають в епоху глобалізації та реформ. В цьому контексті підготовку вчителів музичного мистецтва важливо спрямувати на розкриття духовно-творчого потенціалу учнів, що передбачає розвиток комплексу їх музичних здібностей. Формування цих здібностей, в основному, відбувається в процесі вокально-хорової роботи, яка є одним з найулюбленіших видів діяльності школярів.

Ефективність майбутньої вокально-хорової діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва залежить від якості його диригентсько-хорової підготовки. За визначенням сучасних науковців «Лише компетентний диригент з добре розвинутими комунікативними навичками має позитивний вплив на формування креативності й музичного розвитку учасників хору, досягає кращих результатів у своїй диригентсько-хоровій діяльності, яка сприяє реалізації його диригентських умінь» [12, с. 279]. Отже, майбутній вчитель музичного мистецтва має володіти необхідними навичками педагогічного спілкування, що є вагомим складовою його професійної компетентності. У зв'язку з цим, актуалізуємо роль дитячої опери (жанру з величезним потенціалом – навчальним і творчим у художньо-естетичному, професійно-педагогічному, комунікативно-творчому аспектах) як ефективного

¹ Степанова Людмила Павлівна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, <https://orcid.org/0000-0002-9364-2373>

засобу формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання спілкування у психолого-педагогічному аспекті розкривають, зокрема, М. Заброцький, С. Максименко, М. Прищак, В. Семиченко, О. Штепа. Питання взаємодії суб'єктів навчальної діяльності, музично-педагогічної взаємодії між учителями та учнями представлено в роботах О. Киричука, Л. Кондрашової, Н. Коломієць, І. Хомич та інших науковців. Проблему вдосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва досліджували А. Болгарський, А. Козир, І. Коваленко, А. Мартинюк, І. Парфентьева, С. Світайло, Т. Смирнова, Л. Ярошевська. Науковцями різнобічно досліджувалася проблема комунікації в мистецькій освіті: механізмів художньої комунікації в різних видах мистецтва (І. Левицька, Сьюї Міньї); комунікативної компетентності вчителя музичного мистецтва (Л. Василевська-Скупа, Т. Дорошенко, Є. Іванова, О. Козій, Є. Проворова), майбутнього хорового диригента (Л. Гаврілова, З. Софроній, О. Чурікова-Кушнір); формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики (А. Зайцева). Роль музично-театрального мистецтва як засобу вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розглядає І. Барановська; питання виховання школярів засобами музично-театрального мистецтва розкривається в наукових працях О. Комаровської, Л. Паньків, О. Чурікової-Кушнір та ін. Значна кількість наукових робіт розкриває шляхи застосування дитячої опери в навчальному процесі школярів різного віку (Є. Карпенко, Л. Мартинюк, О. Печерська та ін.). Дослідження особливостей впровадження дитячих опер українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики проведено Н. Мозгальновою.

Метою публікації є висвітлення навчального і розвивального потенціалу дитячої опери як засобу формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки з метою їх ефективного використання в подальшій музично-педагогічній діяльності

Виклад основного матеріалу. Дитяча опера, на думку вчених, є одним з ефективних засобів стимулювання до творчої діяльності учнів. У дитячій опері (яка хоча й є дитячою, та все ж оперою) акумулюються виховні можливості різних видів мистецтва, що зумовлює ефективність означеного засобу в музично-естетичному розвитку школярів. Також потрібно враховувати, що для учнів знайомство з дитячою оперою як музично-театральним жанром (у ході сприйняття якого формується художньо-образне, критичне, творче мислення, а в процесі виконавської діяльності набувають розвитку художньо-творчі здібності) створює можливості для творчого самовираження та самовдосконалення, самоорганізації та впевненості в собі в умовах публічного виступу. Як зазначає Н. Мозгальова, «сприйняття та усвідомлення учнями дитячих опер стимулює пізнання власних можливостей і здібностей, сприяє оволодінню культурою спілкування, формує інтерес до власних можливостей, розвиває фантазію та уяву і в кінцевому результаті вчить дитину бути індивідуальністю, особистістю» [4, с. 83].

На становлення жанру дитячої опери впливав дитячий музичний фольклор, який покладено в основу сюжету багатьох опер. Мається на увазі ігровий фольклор (синкретизуючий, з елементами театралізації та наївної драматургії): «дитячий ігровий фольклор з елементами драматизації – рухливо-діалогічні ігри та танцювально-ігрові пісні, що комбінують спів із дією за певним «сценарієм» [3, с. 5].

Науковцями визначено два типи дитячих опер: 1) дитячі опери, доступні для виконання самими дітьми; 2) дитячі опери, розраховані на виконання в професійному театрі. Дитячі опери для виконання дітьми, як правило, – це музично-драматичні твори, які можна диференціювати, враховуючи рівень складності, наступним чином: музичні інсценізації та народні казки з музикою, в основному спрямовані на дошкільнят; опери-ігри; опери, які потребують задіяння у постановці різновікового складу дітей-виконавців. Щоправда, дотепер дискусійним є питання щодо того, чи варто поділяти дитячі опери на твори для сприймання (тільки перегляду, скажімо в театрі) і твори для виконання дітьми, оскільки дійсно, розділити ці два типи дуже складно, а часом і зовсім неможливо. Маємо на увазі випадки, коли рівень підготовки і творчі можливості дітей-виконавців дозволяють говорити про те, що вони проявляють себе «нарівні з професійними музикантами» [3]. Отже, у визначенні означеного феномена все ще не існує однозначного підходу.

Проте на сьогодні встановлено певні види дитячих опер, а саме: «опера-алегорія, опера-драма, лірична опера-казка, комічна народна опера-казка, казкова опера-феєрія, опера-байка, музична казка-притча, смішна опера, опера-гра та ін.» [8, с. 430]. Крім того, у наукових джерелах відзначається наближення дитячої опери за жанровими ознаками до мюзиклу.

Ураховуючи розвивальні та виховні можливості дитячої опери, важливість її застосування в навчальному процесі школярів не викликає сумнівів. Але одна справа знайомити з нею учнів, а інша – залучати до творчості, до участі у постановці музичного спектаклю. Зважаючи на те, що зміст театральної діяльності у процесі роботи над дитячою оперою включає крім сценічного руху та мовлення, ще й вокальну майстерність, музикальність і навченість хористів (оскільки дитяча опера зберігає основні ознаки оперного жанру), займатися її постановкою має музикант-фахівець. В умовах сучасних закладів загальної середньої освіти – це вчитель музичного мистецтва, у якого сформовані вокально-хорові навички та диригентські уміння. Крім того, він має володіти знаннями специфіки постановки музичного спектаклю, а також, навичками встановлення емоційного контакту та інтелектуально-творчого взаємозв'язку з учнями, що, в свою чергу, вимагає володіння навичками педагогічного спілкування.

Під час постановки музичного спектаклю спілкування передбачає «виявлення до об'єкта», активну взаємодію партнерів, віддзеркалюючи фізичну і духовну їх природу [9, с. 116]. Така взаємодія має на увазі двосторонню дію, не стільки словесне спілкування, а спілкування енергетичне, тобто, «розмову очима» [там само]. А у ході підготовки спектаклю необхідне вміння переконувати, вселяти віру дітей у свої сили, скеровувати процес опанування партіями в потрібному напрямку відповідно до концепції постановки, ефективно і творчо взаємодіяти з батьками, без участі і підтримки яких втілити подібний задум практично не можливо. Саме у процесі підготовки музичного спектаклю (дитячої опери) найбільш повно у тісній взаємодії з колегами, учнями та їх батьками проявляється рівень сформованості навичок педагогічного спілкування вчителя.

За постановку дитячої опери в школі може взятися вчитель, який впевнений у високому рівні своєї фахової підготовки, професіоналізмі, який розкривається у творчості і бажає зацікавити нею учнів. У цьому виявляється тип педагогічного мислення, сприйняття дійсності, поведінки – ставлення до своєї роботи і стиль

педагогічного спілкування. Такий учитель вважає, що його урок має бути найулюбленішим у школі.

Вирішення проблеми формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва потребує удосконалення методичного забезпечення усього освітнього процесу в ЗВО з метою формування їх особистісних та професійних якостей. На особливу увагу в цьому контексті заслуговує цикл диригентсько-хорових дисциплін. Як відомо, диригентсько-хорова підготовка спрямована на «засвоєння диригентської техніки, оволодіння навичками аналізу, вокального й інструментального виконання хорових партитур, уміння володіти голосом і співати в хорі, знання форм, методів і прийомів роботи з хоровим колективом» [1, с. 31]. Звернення до жанру дитячої опери поєднує усі означені види навчальної діяльності студента в процесі диригентсько-хорової підготовки, готуючи до постановки музичного спектаклю в школі. Адже беручись за постановку дитячої опери, вчитель музичного мистецтва має бути водночас і диригентом-постановником, і хормейстером, і концертмейстером, і режисером. Проте, Т. Смирнова саме адаптацію студентів до педагогічного спілкування та управління відносить до провідних видів диригентсько-хорової діяльності, звертаючи особливу увагу на формування педагогічного компонента майбутньої професії, що включає, зокрема усвідомлене володіння «змістом й засобами педагогічного спілкування як досвідом невербальної та вербальної комунікації» [10].

Аналіз наукових досліджень показав, що науковці вважають диригентсько-хорову підготовку «найбільш складною й специфічною» з усіх напрямків фахового навчання. Так, розглядаючи диригентсько-хорову підготовку майбутнього педагога-музиканта в контекстуальному полі педагогіки свободи, А. Растиригіна вбачає специфіку дисциплін диригентсько-хорового циклу «в тому, що він інтегрує в собі, по-перше, спеціальні музичні навички й уміння, набуті у межах опанування дисциплін цього блоку, по-друге, знаходиться у тісному взаємозв'язку з фаховою підготовкою майбутнього фахівця-музиканта в цілому, по-третє, може стати платформою для набуття ним гнучких навичок та особистісних якостей для забезпечення кар'єрного зростання згідно потреб сучасного соціуму» [7, с. 302]. Вчена підкреслює необхідність використання у процесі диригентсько-хорової підготовки міждисциплінарних зв'язків, а також робить висновок про вирішальне значення особистості вчителя в контексті гуманістичної спрямованості його професійної діяльності, що визначається мірою його залучення до загальнолюдської культури та мистецтва, і, як наслідок, розвитком духовно-творчого потенціалу та особистісними якостями, з чим ми повністю погоджуємося. У цьому зв'язку акцентуємо важливість формування під час формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва навичок педагогічного спілкування, яке включають здатність до творчої взаємодії.

Звертаючись до тлумачення поняття «взаємодія», Н. Коломієць наголошує на його інтегруючій сутності, водночас вказуючи на роль взаємодії, взаємостосунків як регуляторів активності педагогічного процесу та підкреслюючи, що вони займають «одне із пріоритетних місць у розвитку креативної, самостійної особистості» [2, с. 112].

Будучи «об'єктивною та універсальною формою руху», взаємодія обумовлює процес взаємовпливу об'єктів, стимулює мотивацію навчання. За умови активності, діалогічності спілкування, створення відповідного середовища, що забезпечує

успішність навчання, взаємодія сприяє особистісному розвитку та саморозвитку педагога і його учня [11, с. 148]. Причому, орієнтація на гуманістичні цінності є основним ефективним способом побудови продуктивних взаємин з учнями.

Формуючи навички педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва, потрібно враховувати, що їхня майбутня діяльність спрямована на творчий розвиток учнів і безпосередньо пов'язана з процесом сприйняття мистецтва, який, на думку вчених, є складним пізнавальним актом. Процес пізнання мистецького твору охоплює не тільки когнітивну та оцінну сферу (розвиваючи художньо-образне, абстрактно-логічне, критичне, асоціативне мислення), а й художньо-практичну, засновану на безпосередній активній участі в означеному процесі. Більше того, пізнання в процесі активної мистецької діяльності (в першу чергу, виконавської), відбувається на зовсім іншому рівні – причетності до творення, співтворчості.

Робота над дитячою оперою, що передбачає спільну творчу діяльність, впливає на встановлення «духовного контакту» і єдності всіх задіяних у цьому процесі осіб. Тому, на нашу думку, постановка будь-якого виду дитячого музичного спектаклю допоможе вчителю досягти взаєморозуміння з учнями, і через їхнє бажання творчої самореалізації стимулювати пізнавальну сферу, спрямовувати до більш глибокого розуміння музичного мистецтва. У поєднанні із залученням у процес художньої ідентифікації і «перевтілення», без чого не буває театру, означена творча діяльність зумовлює глибоке «розуміння психіки іншої людини, дає можливість створювати художні образи, відчувати їхній внутрішній світ і характери, переживати ситуації, розкривати власні почуття і переживання» [6, с. 64]. Водночас, означена діяльність сприяє формуванню навичок педагогічного спілкування, що передбачає відкритість, толерантність, такт у поєднанні з вимогливістю, дисциплінованістю, цілеспрямованістю.

Отже, з урахуванням означених пізнавально-творчих можливостей, дитяча опера як музично-театральний жанр інтегрує усі напрямки художньо-естетичного виховання майбутніх учнів, реалізує усі міждисциплінарні зв'язки фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, а відтак стає одним з ефективних засобів формування навичок педагогічного спілкування. У цьому контексті Л. Паньків зазначає, що «використання синтезу мистецтв у професійній підготовці майбутнього вчителя мистецтва реалізує можливість розвитку і саморозвитку, стимулює духовні вчинки і співпричетність до іншого, гуманізує сферу педагогічних дій, сприяє озброєнню студентів знаннями, оволодінню технікою міжособистісного спілкування, художньо-інтерпретаційними знаннями і вміннями» [6, с. 64].

Творчий процес, пов'язаний з вивченням партитури та постановкою (хоча б уявною) дитячої опери, здатний збагатити студентів новими яскравими музичними враженнями, позитивними емоціями, новим досвідом, пробудити бажання до творчості і самореалізації в ній. Коли майбутній учитель музики вперше бере в руки клавір, з яким буде працювати як диригент-постановник (і, водночас, як режисер), він має розв'язати безліч задач.

Студент має здійснити художньо-педагогічний та комплексний теоретичний аналіз обраного твору (музично-теоретичний, вокально-хоровий, виконавський; визначити тип, вид дитячої опери тощо), розробити загальну концепцію майбутнього музичного спектаклю, вирішити, буде це концертне виконання, чи

повноцінний спектакль, чи камерна постановка; уявити і обґрунтувати художньо-образну модель спектаклю, яка буде реалізована в постановці, адже «для того, щоб створити що-небудь, спочатку необхідно собі уявити в ідеалі те, що буде втілено потім в матеріальному об'єкті» [5, с. 119]; продумати можливі купюри (залежно від виконавських можливостей учасників, в тому числі власних), можливості адаптування (залежно від складу хору); створити режисерську розробку задуму майбутнього спектаклю (експлікацію); підібрати виконавців, ураховуючи, що дитяча опера може передбачати різновіковий склад або навіть залучення дорослих (можливо, батьків); скласти прогностичний план розучування означеного твору; віднайти переконливі виконавські засоби, визначити кульмінацію, а також, продумати мізансцени, декорації, реквізити, костюми тощо.

У тому випадку, коли студенту вдасться реалізувати свій задум у практичній діяльності і поставити дитячу оперу, наприклад, під час виробничої практики у закладі загальної середньої освіти, йому також доведеться наглядати за ходом вистави, здійснюючи її ведення, слідкувати за темпоритмом.

Допомогти в постановці спектаклю в ЗЗСО можуть класний керівник, якщо музичний спектакль передбачається поставити в межах одного класу, заступник директора з виховної роботи, якщо планується залучити учнів з різних класів та шкільний хор. Обидва можуть допомогти у організаційних питаннях і запрошенні фахівців. Добре, коли буде можливість запросити піаніста. За умови, що в школі є театральний гурток, безпосередньо з питань постановки може допомогти режисер-професіонал або артист, який ним керує.

Проте, постановка музичного спектаклю має свою специфіку, яку часто не враховують театральні режисери, тому в постановці мізансцен потрібні навички спілкування з колегами, такт і толерантність. Мова йде про те, наскільки рух на сцені сприяє якісному вокальному та хоровому виконанню. Диригент-хормейстер повинен знати і розуміти, як саме, в якій мірі та які саме рухи варто застосовувати при постановці хорового або сольного номера, адже вони можуть сприяти чистоті інтонації, і навпаки. Важливо, також, в якому місці знаходяться маленькі артисти – на авансцені чи в глибині, чи спрямований їхній звук у глядацьку залу тощо.

До вирішення усіх цих питань майбутні вчителі музичного мистецтва мають бути готові. Проведена навчально-творча робота з клавіром підсилить готовність до застосування у професійній діяльності набутих знань та умінь, сформованих навичок мистецької взаємодії. Така готовність, звичайно, формується за умови тісних міжкафедральних зв'язків. При цьому базовим є саме цикл диригентсько-хорових дисциплін, який передбачає формування навичок комунікативної діяльності студентів з творчим колективом.

Для реалізації навчальних задач, яких потребує формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки засобами дитячої опери, вважаємо за необхідне застосування творчого, інтегративного та компетентнісного підходів. Розв'язання означених задач вимагає оновлення та збагачення навчального репертуару дитячими операми композиторів-класиків та сучасних композиторів; спрямування навчання студентів на розширення їхнього мистецького тезаурусу, виховання культури мовлення, умінь створення вербальної, диригентсько-хорової, художньо-педагогічної та виконавської інтерпретації обраного твору, застосування методів стимулювання пізнавальних і комунікативних можливостей студентів, що сприятиме їх творчій

самореалізації в майбутньому. Обираючи дитячу оперу як засіб формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки, вважаємо за доцільне дотримуватися принципів гуманізації навчання, його розвивально-комунікативного спрямування, доступності рекомендованого репертуару; комунікативно-сміислової доступності музичної мови обраного твору; міжпредметного синтезу.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що дитяча опера – музично-театральний жанр, в якому інтегруються всі напрямки художньо-творчого розвитку учнів і реалізуються всі міждисциплінарні зв'язки фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Базовим компонентом фахової підготовки виступає цикл диригентсько-хорових дисциплін, який передбачає формування навичок комунікативної діяльності студентів з творчим колективом і включає набуття досвіду вербальної та невербальної комунікації. Отже, дитяча опера є ефективним засобом формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки. Подальші наукові розвідки спрямуємо на обґрунтування педагогічних умов формування навичок педагогічного спілкування майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки.

Література:

1. Дем'янюк Н. Ю. (2017), Диригентсько-хорова підготовка майбутнього вчителя в полтавському інституті народної освіти (1921–1941). *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»* №5(13). С. 27-31.
2. Коломієць Н. (2018), Теоретичний аналіз поняття «взаємодія» *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Вип. 58, С. 112-119.
3. Кузьміна О. А. (2019), Жанрова своєрідність дитячої опери в композиторській практиці ХХ – початку ХХІ століття. Автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства. Спец: 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків. 21 с.
4. Мозгальова Н.Г. (2010), Дитячі опери українських композиторів в практиці інструментально-виконавської підготовки вчителів музики. *Вісник ЗНУ: зб. наук статей. Педагогічні науки*. Запоріжжя. №1(12). С. 80–83.
5. Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.
6. Паньків Л. (2020). Синтез мистецтв у розвитку творчих якостей майбутнього вчителя. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення: Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (1-2 травня 2020 р.)*. Київ. Ч. I. С. 63-65.
7. Растригіна А. М. (2021). Диригентсько-хорова підготовка майбутнього педагога-музиканта в контекстуальному полі педагогіки свободи: до постановки проблеми *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 60. С. 299-306.
8. Романець Д. О. (2017). Дитяча опера: історіографія питання. Мистецтвознавчі записки. Київ. НАККККіМ. Том 32. С. 421-432.
9. Словник театрознавчих термінів і понять / укладачі Савченко І., Ліпницька І. Київ, 2021. 144 с.
10. Смирнова Т. А. (2004). Теоретичні і методичні засади диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах. Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ. 40 с.
11. Степанова Л.П. (2021). Драматизація як метод музично-педагогічної взаємодії в процесі творчого розвитку учнів мистецьких шкіл. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: НУЧК. Вип. 12 (168). С. 147-151.
12. Чурікова-Кушнір О. Д., Софроній З. В., Гаврілова Л. Г. (2024), Формування комунікативної компетентності майбутнього хорового диригента. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб наук. праць*. Вип. 1(108). С. 278-292.

STEPANOVA Liudmyla.

Children's opera as a tool for forming the pedagogical communication skills of prospective music educators in the process of choral conducting training.

The article considers the issue of updating the content of choral conducting training of future music teachers by means of children's opera, which is relevant for modern music and pedagogical education. The purpose of the article is to highlight the potential of children's opera as an effective means of forming pedagogical communication skills of future music teachers in the process of choral conducting training with the aim of their effective use in further musical and pedagogical activity. To achieve the goal, general scientific methods of analysis and generalization were applied. The article analyzes scientific research on children's opera, which has stood out as an independent genre in modern art and is one of the effective means of stimulating the creative activity of schoolchildren. An analysis of scientific sources on conducting and choral pedagogy, vocal-choral activity of students and the formation of their professional competences was carried out. Based on the generalization of scientific sources, the expediency of turning to the genre of children's opera in the process of choral conducting training of future music teachers for their acquisition of pedagogical communication skills is substantiated. This will allow them to successfully carry out professional activity in the future. Scientific approaches are defined, the principles and methods of solving the problem of formation of pedagogical communication skills of future music teachers by means of children's opera, as a genre with enormous educational, developmental and spiritual-creative potential, are outlined.

Keywords: future music teachers, musical performance; vocal-choral activity, conducting skills; creative interaction, pedagogical communication, creative self-realization, artistic and creative abilities.

References:

1. Demianko N. Yu. (2017), Dyrhentsko-khorova pidhotovka maibutnoho vchytelia v poltavskomu instytutu narodnoi osvity (1921–1941). *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 5(13). Pp. 27-31.
2. Kolomiets N. (2018), Teoretychnyi analiz poniattia «vzaiemodii» Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly. Vyp. 58, S. 112-119.
3. Kuzmina O. A. (2019), Zhanrova svoieridnist dytiachoi opery v kompozytorskii praktytsi XX – pochatku XXI stolittia. Avtoref. dys. ...kand. mystetstvoznavstva. 17.00.03 – Muzychne mystetstvo. Kharkiv. 21 s.
4. Mozghalova N.H. (2010), Dytiachi opery ukrainskykh kompozytoriv v praktytsi instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky vchyteliv muzyky. *Visnyk ZNU: zb. nauk statei. Pedahohichni nauky*. Zaporizhzhia. 1(12). S. 80–83.
5. Padalka H. M. (2008). Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin). Kyiv: Osvita Ukrainy. 274 s.
6. Pankiv L. (2020). Syntez mystetstv u rozvytku tvorchykh yakosti maibutnoho vchytelia. *Pedahohika ta psykholohiia: vyklyky i sohodennia: Zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (1-2 travnia 2020 r.)*. Kyiv. Ch. I. S. 63-65.
7. Rastryhina A. M. (2021). Dyrhentsko-khorova pidhotovka maibutnoho pedahoha-muzykanta v kontekstualnomu poli pedahohiky svobody: do postanovky problemy. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. Vyp. 60. S. 299-306.
8. Romanets D. O. (2017). Dytiacha opera: istoriografiiia pytannia. *Notes on art criticism*. Kyiv. NAKKKiM. T. 32. S. 421-432.
9. Slovnyk teatroznavchykh terminiv i poniat / ukladachi Savchenko I., Lipnytska I. Kyiv, 2021. 144 s.
10. Smyrnova T. A. (2004). Teoretychni i metodychni zasady dyrhentsko-khorovoi osvity u vyshchykh navchalnykh zakladakh avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Kyiv. 40 s.
11. Stepanova L. (2021). Dramatyzatsiia yak metod muzychno-pedahohichnoi vzaiemodii v protsesi tvorchoho rozvytku uchniv mystetskykh shkil. *Bulletin of T. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium»*. Pedagogical sciences. 12(168). Chernihiv: NUChK. Pp. 147–151.
12. Churikova-Kushnir O. D., Sofronii Z. V., Havrilova L.H. (2024), Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho khorovoho dyrhenta. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats*. 1(108). S. 278-292.